

9.11

FREDAGSSERIEN 5

Musiikkitalo klo 19.00

Hannu Lintu, dirigent

Li-Wei Qin, cello

Witold Lutosławski: Symfoni nr 2

30 min

Hésitant –

Direct

PAUS 20 min

Pjotr Tjajkovskij:

Variationer över ett rokokotema för cello och orkester op. 33

18 min

Tema. Moderato assai quasi Andante–Moderato semplice

Var I. Tempo della Thema

Var. II. Tempo della Thema

Var. III. Andante sostenuto

Var. IV. Andante grazioso

Var V. Allegro moderato

Var. VI. Andante.

Var. VII e Coda. Allegro vivo

Sergej Prokofjev (arr. Palmer): Krig och fred, symfonisk svit

26 min

I Fest

1. Fanfar och polonäs (Maestoso e brioso)

2. Vals (Allegro ma non troppo)

3. Masurka (Animato)

II Intermezzo – Majnatt (Andante assai)

III Final

1. Snöstorm (Tempestoso)

2. Batalj (Allegro)

3. Seger (Allegro fastoso – Andante maestoso)

KAMMARMUSIK I SENA KVÄLLEN börjar i Konsertsalen efter en paus på ca 10 minuter. Publikens ombuds ta plats på parketten för att lyssna till musiken. Platserna är onummerade.

Petri Aarnio, violin
Li-Wei Qin, cello
Ossi Tanner, piano

Pjotr Tjajkovskij: Pianotrio a-moll op. 50

47 min

1. Pezzo elegiaco

2. Tema con variazioni

Paus ca kl. 19.40.

Konserten slutar ca kl. 21.00.

Den sena kammarmusiken slutar ca kl. 22.00.

Konserten sänds direkt i Yle Radio 1 och på Yle Arenan samt senare på Yle Teema 30.12 och i repris på Yle TV1 5.1.

WITOLD LUTOSŁAWSKI (1913–1994): SYMFONI NR 2

Då Witold Lutosławski på 1920-talet tog sina första steg som kompositör, stöddes han av den nya musikens "rådbråkade" eller med falska toner kryddade tonalitet i vissa verk av bl.a. den unge Hindemith och gruppen Les Six. "Jag ansåg att den inte hade någon framtid och jag upplevde den som främmande för mig, eftersom jag längtade efter ordning", konstaterade kompositören.

Med detta avsåg han emellertid inte tonal ordning utan logik, klara strukturer och eliminering av allt onödigt. Till denna ordning hörde även en kontrollerad slumpmässighet eller en aleatorik som Lutosławski från början av 1960-talet började utveckla i sina verk. Aleatoriken var hans svar på de överkontrollerade dragen i den efterkrigstida modernismen i vilken han introducerade ett element som betonade det ickedeterministiska, fria och kollektiva skapandet.

I sin stråkkvartett från 1964 använde Lutosławski sig av en tvåsatsig struktur som fick stå modell för många av hans verk i det stora formatet. Det första av dessa var hans andra symfoni som beställdes av NDR i Hamburg. Bara en sats blev färdig i tid och den uruppfördes under Pierre Boulez' ledning av radioorkestern i Hamburg år 1966. Följande sats kom till ett år senare och hela symfonin uruppfördes i Katowice under kompositörens ledning år 1967.

Symfonin hörde inte till modernisternas favoritgenrer men Lutosławskis andra symfoni är ingen representant för

traditionen vare sig som en "biografi över teman" eller som en kombination av standardiserade satser. De två ungefär lika stora satserna skapar balans men ingen symmetri. Deras karaktär och uppgifter är helt olika. Viktigare än temana är texturerna och händelserna.

För Lutosławski var symfonin en "sluten form", som ger kompositören möjlighet och tid till längre behandling. Lyssnaren får därmed tillfälle att observera processerna och helheten som skapas av små delar. Enligt kompositören kan verket jämföras med ett scenisk verk som är abstrakt men innehåller riktiga människor och karaktärer.

Första satsen med beteckningen *Hésitant* ("Med tvekan") är förberedande och förutsägande till sin natur. Den andra är betecknad *Direct* och är en kompletterande och kulminerande sats som startar i kontrabasen, medan den föregående satsens sista andetag ännu ekar i fagotterna. I stället för första satsens separata instrumentgrupperingar finns nu tätare och mera spända texturer. De leder i slutet till en aleatorisk kulmen i fortissimo, som emellertid upplöses och försvinner i tystnad i verkets epilog.

PJOTR TJAJKOVSKIJ (1840–1893): VARIATIONER ÖVER ETT ROKOKOTEMA FÖR CELLO OCH ORKESTER OP. 33

För Pjotr Tjajkovskij var 1700-talet en fantasivärld full av hemtrevlig frid, skönhet och harmoni, lite som barn-domsminnen. Dessa idealiserade fantasier dominerar rokokovariationerna för cello och orkester som fullbordades år 1876

Verkets inofficiella beställare var cellisten Wilhelm Fitzenhagen, som också bidrog med pyroteknisk expertis i de krävande virtuosa avsnitten. Fitzenhagen editerade även den nuförtiden oftast spelade versionen av verket, där variationernas ordningsföljd har ändrats och en variation strukits.

För det mesta hade Tjajkovskij använt sig av variationsformen i sina små salongsstycken och inte ville han i detta fall heller blända lyssnarna med sin fyndighet utan framförallt undvika de svårigheter som konsert- och fantasiformen vållar i kompositioner av pastischtyp. Rokokotemat och -stilen var här närmast stämningsskapande element, en tidsbild av 1700-talet stiliserad med blåblodig otvungenhet.

Rokokovariationernas orkesterbehandling är läcker och sparsam, exempelvis den stiliga introduktionen: en dialog mellan stråkar och träblås, en övergång till ett valthornssolo uppbyggt av pizzicato och ett tema med välartade kadenser tjustigt presenterat av cellon. Temat är tonsättarens eget,

men pekar tillbaka i tiden med sin struktur i fyrtakt och sin enkelhet.

De sju variationerna kan uppfattas som poetiska porträtt med mycket varierande betoningar. De två första dekorerar temat på ett sätt som för tanken till hovkurtis. Det långsamma avsnittet lindar lyssnaren i romantisk bomull och eftersträvar stundtals en menuettliknande elegans.

I femte avsnittet är det orkestern som svarar för variationerna medan solisten går mot en liten ornamenterad kadens. Sjätte variationen går i moll och låter som om den sökte utröna den poetiska melankolin i Jevgenij Onegin som var under arbete. I en snabb slutspurt (*Allegro vivo*) ges den livfulla virtuositeten fria tyglar.

SERGEJ PROKOFJEV (1891–1953): SYMFONISK SVIT UR OPERAN KRIG OCH FRED (ARR. CHRISTOPHER PALMER)

Sergej Prokofjev försökte bereda vägen för sin retur till Sovjetunionen år 1936 med kompositioner där hans moderna stil skulle gå det nya sovjetssamhällets konstnärliga strävanden till mötes och bidra till dess höjdpunkter.

Rysk uvertyr (1936), *Kantaten till oktoberrevolutionens 20-årsjubileum* (1937), operan *Semjon Kotko* (1939), *Zdravitsa* eller hyllning till Stalins 60-årsdag (1939), *Den okände gossens ballad* (1943), musiken till Sergej Eisensteins

film *Ivan den Grymme* (1945) och *Ode till krigsslutet* (1945) tilltalade inte, hur mycket han än försökte, de tongivande kretsarna i Sovjetunionen.

Prokofjevs ideologiskt och historiskt orienterade kompositioner kännetecknades av höga musikaliska ambitioner – utmanande harmonier och fantasifulla besättningar – vilket enligt den officiella estetiken var deras största fel. Prokofjev var inte medlem i SKP och han saknade en direkt linje till den politiskt korrekta sovjetestetiken, som önskade sig betydligt mera "ordinära" kompositioner för sina festliga tillfällen.

Även den stora operan *Krig och fred* som han började komponera 1941 i skuggan av kriget förbryllade sovjeteliten. Till det yttre var Leo Tolstojs klassiska roman en beskrivning av Napoleon misslyckade fälttåg mot Ryssland och därmed ett fullständigt ämne för en nation i krig. I praktiken var berättelsen full av pinsamma filosofier om krigets vanvett och av sublimt aristokratiska och kristna folkliga ideal.

Fram till år 1952 sammanställde Prokofjev fem olika versioner av *Krig och fred* men fick aldrig själv se verket på scenen (en konsertversion gavs 1944). Därför hann han inte heller göra en orkestersvit på basis av operan, vilket han ju hade gjort av *Semjon Kotko* (1941) och *Duennan* (1950). I stället sammanställdes en orkestersvit av den engelske tonsättaren Christopher Palmer (1946–1995) som specialiserat sig på konsertarrangemang av filmmusik.

Första satsen i Palmers symfoniska svit bygger på operans andra scen, en praktfull intet ont anande festscen

strax före krigsutbrottet. Den startar med en *Fanfar och polonäs* (Maestoso e brioso) som inleder nyårsfirandet i S:t Petersburg 1812.

I och med *Valsen* (Allegro ma non troppo) börjar perspektivet bli privat. Detta är furst Andrej Bolgonskijs och den unga Natasja Rostovas möte som också innehåller förberedande tragiska nyanser.

Festsceenen avslutas med en hurtig *Masurka* (Animato), vars ironiska betoningar kan tänkas anspela på den petersburgska överklassens ytliga livsstil.

Som Intermezzo har Palmer valt *Majnatt* (Andante assai) från operans poetiskt laddade första scen, som återspeglar en tid av fred och påminner om naturens förnyande kraft. Efter denna idyll övergår Palmer direkt till operans slut (13:e scenen), där "general Vinter" plågar (Tempestoso) fransmännen som drar sig tillbaka till Smolensk. Den därpå följande Bataljen (Allegro) påminner inte om den i romanen beskrivna enorma kraftmätningen vid Borodino, utan är en sammandrabbning mellan de ryska partisanerna och fransmännen, där Pierre Bezuhov, som hör till romanens huvudpersoner, blir satt på fri fot.

Operans avslutande segerhymn (Allegro fastoso – Andante maestoso) summerar upp de patriotiska känslorna med måttlig pondus. Efter hjältedåden och de enorma uppoffringarna kan man begrunda Tolstojs moderna historiska filosofi, enligt vilken människan "*medvetet lever för sin egen nytta men omedvetet fungerar som ett instrument för att förverkliga mänsklighetens gemensamma, historiska mål*".

Antti Häyrynen

HANNU LINTU

Hannu Lintu har varit chefsdirigent för Radions symfoniorkester sedan augusti 2013. Under spelåret 2018–2019 dirigerar han även bl.a. symfoniorkestrarna i Baltimore, St Louis och Cincinnati, New Japan Philharmonic Orchestra, Singapore Symphony Orchestra och Hamburgs radiosymfoniorkester. Till gästspelens höjdpunkter hör även debuterna med Boston Symphony Orchestra och Ryska nationalorkestern. På sistone har han speciellt även samarbetat med Tokyo stadsorkester, National Symphony Orchestra i Washington samt symfoniorkestrarna i Dallas och Detroit.

Lintu uppträder regelbundet även på Finlands Nationalopera och vid operafestivalen i Nyslott. I juli 2018 dirigerade han Verdis Otello i Nyslott och våren 2019 står Alban Bergs Wozzeck på programmet i Helsingfors.

Lintu studerade vid Sibelius-Akademien, först cello- och pianospel och senare orkesterdirigering under Jorma Panulas ledning. Han deltog i Myung-Whun Chungs mästarkurs vid L'Accademia Musicale Chigiana i Siena och vann första pris i Nordiska dirigenttävlingen i Bergen 1994. Han har gjort inspelningar för bl.a. skivmärkena Ondine, BIS och Hyperion.

LI-WEI QIN

Kinesisk-australiska Li-Wei Qin har blivit en av sin generations mest framgångsrika cellister. Han slog igenom internationellt, då han tog silver vid Tjajkovskijtävlingen i Moskva 1998 och därefter första pris i den prestigefyllda Naumbergtävlingen i New York.

Li-Wei är född i Shanghai och har studerat vid Manchester vid Royal Northern College of Music för Ralph Kirshbaum samt vid Guildhall School of Music and Drama i London för David Takenon. Åren 2001 och 2002 deltog han i BBC:s projekt New Generation för unga musiker. Li-Wei har sedermera varit professor i cellospel vid Royal Northern College of Music, YST-konservatoriet i Singapore samt gästprofessor i Shanghai och vid Det kinesiska centralkonservatoriet.

Li-Wei uppträder som solist med orkestrar på olika håll i världen (bl.a. Los Angeles, Londons, Osakas, Hong Kongs och Kinas filharmoniker och Sydney Symphony). Som kammarmusiker framträder han regelbundet i bl.a. Wigmore Hall i London och Lincoln Center i New York. Bland hans partners kan vi nämna Nabuko Imai, Mischa Maisky, David Finckel, Wu Han och Peter Frankl.

Li-Weis inspelningar omfattar Elgars, Dvořáks, Waltons, Ross Harris' och Wenchen Qins cellokonserter samt Tjajkovskijs rokokovariationer. Han har även spelat in Beethovens samtliga cellosonater och musik av Bach, Kodály och Rachmaninov.

Li-Weis instrument är en Joseph Guadagnini från år 1780, som han har till låns.

RADIONS SYMFONIORKESTER

Radions symfoniorkestert (RSO) är YLE:s orkester med uppgift att producera och befrämja finländsk musikkultur. Orkesterns chefsdirigent är Hannu Lintu som tillträdde sin post hösten 2013.

Radioorkestern grundades år 1927 och bestod av tio musiker. På 1960-talet utvidgades den till en fulltalig symfoniorkester. RSO:s tidigare chefsdirigenter är Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo.

Vid sidan av de stora klassiska och romantiska mästerverken omfattar RSO:s repertoar en hel del ny musik och orkestern uruppför årligen ett flertal beställningar som gjorts av YLE. Till RSO:s uppgifter hör även att förse radions arkiv med friköpta inspelningar av hela den inhemska orkesterrepertoaren. Under spelåret 2018–2019 uruppför orkestern fyra verk som beställts av YLE.

RSO har spelat in på skiva musik av bl.a. Mahler, Ligeti, Eötvös, Sibelius, Lindberg, Saariaho, Sallinen, Kaipainen och Kokkonen samt premiärinspelningen av Armas Launis opera Aslak Hetta. Inspelningen av Bartóks violinkonserter med Christian Tetzlaff under Hannu Lintus ledning fick Gramophone Award 2018. En skiva med Sibelius tondikter och sånger fick International Classical Music Award (ICMA) 2018. Därtill nominerades den till Editor's Choice i tidskriften Gramophone i november 2017 och var BBC Music Magazines månadens

skiva i januari 2018. Spelåret 2018–2019 gör orkestern skivinspelningar med musik av Lutosławski, Fagerlund och Beethoven.

RSO konserterar regelbundet på olika håll i världen. Under spelåret 2018–2019 gör orkestern en hemlandsturné under Hannu Lintus ledning till Jakobstad, Kauhajoki, Forssa och Lahtis.

RSO:s konserter sänds direkt på Yle Arenan och i Yle Radio 1 samt ges inspelade på Yle Teema & Fem och på Yle TV 1.